

Список використаних джерел

1. Взаємодія школи та громадських організацій у вихованні ціннісного ставлення школярів до природи // Матеріали екологічної освіти та інформації. – 2004. – 239 с.
2. Кононко О.Л. Про Базовий компонент дошкільної освіти /О.Л. Кононко // Дошкільне виховання. – 1997. – № 1. – С. 4-8.
3. Костецький В.В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка. – К., 2003. – 772 с.
4. Николаева С.Н. Экологическое воспитание дошкольников: [пособие для спец.дошк. восп.] / Светлана Николаевна Николаева. – Москва: АСТ, 1988. – 316 с.
5. Пруцакова О.Л. Сучасна шкільна екологічна освіта і запити освіти сталого розвитку // Екологічний вісник. – К., 2006. – № 6. – С. 20.
6. Сім'я і діти: Програма родинно-національного виховання та навчально-тематичний план педагогічної освіти батьків / Кол. Авт. ; за заг.ред. В.Г.Постового. – К. : ІЗМН, 1997. – 56 с.
7. Скороход Т.В. Сучасні підходи до формування валеологічної культури майбутнього вчителя природничих дисциплін / Т.В.Скороход // Вісник Черкаського університету. – 2010. – Вип.191., ч.3. – С. 77-83.
8. Суцєва І.В. Особливості екологічного виховання дошкільнят // Педагогічна освіта: теорія і практика: зб.наук.пр. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори», 2009. – Випуск 3. – С. 53-57.

The article depicts the ways of carrying out ecological and healthing activity in preschool educational establishments. It consists of 3 directions: working with children, working with pre-school teachers and working with parents.

Key words: *ecological and healthing work, pre-schoolers, health.*

УДК: 373.29:376

Чопік О. В.

ДО ПРОБЛЕМИ НАСТУПНОСТІ В РОБОТІ ДИТЯЧОГО САДКА І ШКОЛИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

У статті висвітлено шляхи розв'язання проблеми наступності дитячого садка та інклюзивної школи.

Ключові слова: *наступність, дошкільна освіта, початкова освіта, діти з вадами психофізичного розвитку, інклюзія.*

У сучасній системі освіти вагомого значення набуває неперервність навчання. Основними завданнями цього процесу є реалізація його в умовах особистісно-орієнтованого навчання, спрямованість на виконання державних освітніх стандартів і забезпечення наступності між окремими ланками освіти. Кожний етап шкільного навчання є ланкою цілісної системи освіти, що базується на попередньому етапі й закладає основу наступному. Проблема послідовності вирішення завдань розвитку дітей на початкових етапах навчання і виховання має бути забезпечена оптимальною організацією наступності та перспективності.

Поняття «наступність у навчанні» вперше теоретично обґрунтували у своїх працях Е.Баллер, М.Махмутов, В.Сластьонін та ін., згодом воно стало предметом багатьох досліджень у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. Проблема наступності між дошкільням та початковою школою досліджувалась такими педагогами та психологами, як Л.Артемова, О.Богданова, Л.Божович, В.Кузь, Г.Люблінська, О.Проскура, С.Рубінштейн, О.Савченко, В.Сухомлинський, О.Усова та ін. Ця проблема набуває такої ж актуальності й у корекційній педагогіці. У статті
© Чопік О. В., 2011

висвітлено можливості взаємозв'язку дошкільного закладу і школи в умовах інклюзивної освіти дітей з вадами психофізичного розвитку.

Теоретичний аналіз проблеми свідчить, що наступність визначається як цілісний процес, що забезпечує повноцінний особистісний розвиток дитини, її фізіологічне і психологічне благополуччя у перехідний період від дошкільної до початкової ланки освіти, і спрямовується на перспективне формування особистості дитини з опорою на її попередній досвід і накопичені знання. Дошкільне виховання має створювати умови для самореалізації та самоствердження.

Планомірне впровадження у практику масової школи спеціально організованого спільного навчання потребує спеціальної підготовки, яка, на думку Л.Годовнікової, повинна починатися з спільного навчання ще у дошкільному закладі та проводитися за такими напрямками:

- підготовка суспільства до необхідності запровадження інклюзивної освіти як закономірного процесу демократизації та гуманізації усього суспільства;
- підготовка педагогічного персоналу масової школи до прийняття дитини з вадами психофізичного розвитку;
- просвіта батьків здорових дітей;
- формування методичної готовності вчителів до роботи з різними категоріями дітей з вадами;
- укомплектування штату інклюзивної школи спеціалістами корекційної освіти;
- організація співпраці спеціалістів масової школи, які працюють з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, з педагогами системи спеціальної освіти;
- розробка психолого-медико-педагогічною консультацією конкретних рекомендацій для роботи з дітьми, що потребують корекції психофізичного розвитку, в умовах масової школи.

Початкова школа має враховувати досягнення дошкільного віку не лише у змістовному і методичному планах, а й у напрямку формування особистісних якостей дітей.

Наступність між дошкільною та початковою ланками освіти дітей з вадами психофізичного розвитку розглядається як зв'язок і узгодженість цілей, завдань, змісту, методів, форм організації, що забезпечують пізнавальний розвиток дитини, її успішне навчання і виховання.

Реалізація наступності між цими ланками має забезпечити створення системи неперервної освіти з урахуванням:

- збереження цінності кожного вікового періоду розвитку дитини;
- готовності до шкільного навчання (на дошкільній сходинці освіти);
- опори на результат корекційно-розвиваючого навчання;
- сформованості вміння вчитися як фундаментального новоутворення;
- засвоєння різноманітних форм комунікативно-мовленнєвої діяльності на різних вікових етапах.

Г.Чиркіна наголошує, що вся робота з дошкільниками та молодшими школярами має бути спрямована на корекцію та пропедевтику порушень психофізичного розвитку, а також на розвиток індивідуальності кожної дитини.

А.Богущ, О.Кононко, О.Савченко та інші звертають увагу на неузгодженість у змісті, методах керівництва і формах організації педагогічного процесу дошкільних і шкільних закладів. У результаті, у першому класі не використовується досвід, набутий дітьми у дитячому садку, що призводить до зниження пізнавального інтересу першокласників, ускладнює їхню адаптацію до умов школи.

Багато проблем існує і в реалізації наступності між методами навчання: у початковій школі часто використовуються проблемні методи навчання, тоді як у дошкільному закладі перевага надається різноманітним формам наочності та ігровим методам. Розв'язання зазначених суперечностей можливе за умови наступності у роботі цих освітніх ланок.

І.Гончарова визначає проблеми, властиві сучасній дошкільній та початковій освіті, зокрема, суперечність між запитаними батьків і школи та необхідністю

утримання специфіки дошкільної освіти; деформація істинної дошкільної освіти у зв'язку з реалізацією неспецифічних для неї форм; незавершеність освітньої роботи, розпочатої у дошкільний період при ранньому початку навчання; перетворення переходу до школи у ситуацію, яка є психотравмуючою як для дитини, так і для її сім'ї. Невміння педагогів застосовувати знання про закономірності розвитку дитини у змісті й організації діяльності, у методиках навчання окремим предметам, непередготовленість їх до створення умов для подальшого розвитку дитини при переході від дошкільної до молодшої шкільної ланки вчена називає однією з головних причин зазначених проблем.

Традиційний підхід до вирішення проблеми наступності полягає у тому, що школа диктує дошкільним закладам свій погляд на підготовку дітей. Такий підхід вирішення проблеми наступності згори до низу призводить до того, що у дошкільних закладах:

- проводиться форсована підготовка дітей до школи, відповідно збільшується кількість занять, яка призводить до перевантаження дітей;
- ігноруються сензитивні періоди у розвитку дітей, роль вікових новоутворень, провідної ігрової діяльності, витісняється творча художня діяльність;
- програмовий матеріал з математики, письма використовується вихователями у дошкільних закладах;
- недостатньо уваги приділяється розвитку дитячого мовлення, пізнавальних можливостей дітей;
- вихователі дошкільних закладів часто використовують вербальні методи навчання, контролюють не розвиток дітей, а оволодіння ними знаннями, погано володіють ігровими методами навчання.

У результаті описаних тенденцій відбувається штучна акселерація дитячого розвитку. С.Лебедева для вирішення цієї проблеми пропонує реалізовувати наступність знизу до гори. Для цього необхідно:

- вчителю початкових класів визнавати досвід, набутий дитиною в дошкільному віці;
- початкова школа має створювати умови для подальшого розвитку дітей на основі зближення досвіду життя старших дошкільників і молодших школярів.

У зв'язку з цим необхідними є зміни й у професійній підготовці майбутніх педагогів дошкільних та шкільних закладів, пов'язані з формуванням у них готовності до здійснення наступності дошкільної та початкової освіти.

В Україні на часі модель неперервної освітньої вертикалі в умовах інклюзії: «Дитячий садок – школа». Ця модель дозволяє здійснити на практиці системний підхід до включення дітей з вадами психофізичного розвитку в соціум. Для реалізації ідей неперервної освіти, наступності у розвитку дитини важливою є реалізація єдиних підходів до цілісного розвитку дітей у дошкільний і шкільний періоди. Тісна співпраця спеціалістів дошкільного і загальноосвітнього закладу дозволяє встановити наступність принципів і технологій викладання, навчальних і розвивальних програм, призначених як для здорових, так і для дітей з вадами.

Основні напрямки методичної роботи із забезпечення взаємодії вчителів початкової школи і вихователів дошкільних навчальних закладів:

- взаємовідвідування відкритих занять у дитячому садку та уроків у початковій школі;
- анкетування вихователів дошкільних закладів і вчителів загальноосвітніх шкіл з питань всебічного розвитку особистості дитини;
- проведення Днів відкритих дверей у дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах для батьків майбутніх першокласників, вихователів дитячих садочків і вчителів початкових класів;
- участь у спільних семінарах-практикумах, круглих столах, педагогічних радах, конференціях, тематичних виставках тощо;
- спільні засідання методичних об'єднань вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів початкової школи;

- створення творчих груп вихователів дитячих садків і вчителів початкових класів;
- створення спільних педагогічних проектів, розробок методичних рекомендацій;
- співпраця вихователів дітей старшого дошкільного віку та вчителів початкової школи у вирішенні проблемних питань реалізації наступності;
- підвищення фахової майстерності вихователів і вчителів, рівня самоосвіти;
- взаємодія педагогів дошкільних навчальних закладів і вчителів початкової школи щодо здійснення наступності за трьома напрямками: інформаційно-просвітницьким, методичним і практичним.

Необхідно, щоб у дошкільний період педагоги основну увагу звертали на фізичний, соціальний, пізнавальний та мовленнєвий розвиток, сформованість провідної діяльності з урахуванням рівня вимог програми дошкільного виховання. Для успішного навчання у школі важливим є проектування мінімального змісту основних програм дошкільного виховання і навчання, без якого навчання за шкільними програмами ускладнюється.

Загальна готовність дошкільника з вадами психофізичного розвитку до вступу в загальноосвітню школу містить наявність навчальної мотивації, оволодіння способами навчальної діяльності, розуміння поставлених задач, певний рівень фізичного розвитку.

Вагоме місце посідає особистісна готовність, яка містить формування у дошкільника нової соціальної ролі, проявляється в умінні спілкуватися з ровесниками і дорослими, у здатності підкоряти свою поведінку законам дитячих груп. Шкільне життя вимагає від усіх дітей емоційної стійкості. Т.Зикова дослідила, що особливо важко дитині з вадами психофізичного розвитку адаптуватися у новому класному колективі. Важливо, щоб у цієї дитини не зникло бажання навчатися у колективі здорових ровесників, незважаючи на конфліктні ситуації, які можуть виникати у класі. Це означає, що важливою проблемою наступності має стати психологічна підготовка дітей з вадами до навчання у колективі здорових однолітків.

Перед вступом дитини у школу дошкільні заклади надають педагогам і спеціалістам необхідну інформацію про дитину: діагностику й актуальний рівень її розвитку, потенційні можливості. При необхідності дошкільний заклад направляє дитину з батьками на психолого-медико-педагогічну консультацію.

Майбутні вчителі першого класу знайомляться зі своїми учнями ще у дитячому садочку, вивчають особливості їхнього розвитку, спостерігають за ними на заняттях, продумують і складають разом зі спеціалістами подальший план індивідуальної роботи з учнями з вадами психофізичного розвитку. Знайомство педагогів і дітей до вступу в школу є запорукою успіху всього навчального процесу.

Якщо дитина з вадами психофізичного розвитку не відвідувала дитячий садок, то виникає ймовірність неправильного обрання освітнього маршруту дитини. Вчителі, не знаючи особливостей дитини, ставлять такі ж вимоги щодо оволодіння освітніми стандартами, як і до інших учнів. М.Текунова виявила, що як наслідок, можуть виникнути протиріччя між вимогами до дитини та її можливостями, що призводить до зниження мотивації, труднощів у навчанні, погіршення здоров'я.

Вагому роль у забезпеченні наступності навчання відіграє співпраця педагогів з батьками, яка передбачає:

- спільні батьківські збори для батьків дошкільнят і вчителів початкових класів;
- проведення Інтернет-зборів для батьків дітей старшого дошкільного віку;
- анкетування батьків з питань підготовки вихованців дитячого садка до школи;
- організацію Днів відкритих дверей для батьків майбутніх першокласників у загальноосвітньому навчальному закладі;
- створення «педагогічної вітальні» для батьків дітей старшого дошкільного віку з питань підготовки дітей до школи;
- організацію роботи батьківського лекторію, семінарів-практикумів та інших форм взаємодії.

Батьки дошкільників мають бути зацікавленими у тому, щоб процес навчання у дошкільному навчальному закладі відповідав рівню розвитку їх дітей. Саме тому адміністрація і педагоги шкіл у роботі з батьками майбутніх першокласників наполягають на ранньому виявленні особливостей дітей, щоб потім спільними зусиллями допомогти учню оволодіти тими необхідними знаннями і вміннями, які допоможуть йому соціалізуватися і реалізуватися в житті.

Особливо значення це набуває у вихованні дітей з вадами розвитку, оскільки інклюзивна освіта є неможливою без участі батьків.

Отже, співпраця спеціалістів дошкільної та початкової освіти зробить модель інклюзивного навчання життєздатною і результативною, сприятиме кращому розумінню проблем розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Перспективним напрямком має стати розробка змісту і методів такої співпраці в умовах інклюзивної освіти.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць (спецвипуск) – Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. – С. 3-8.
2. Годовникова Л.В. Условия интегрированного образования детей с нарушениями развития // Педагогика. – 2008. – №8. – С. 36-43.
3. Гончарова И.Н. Преемственность дошкольного и начального образования и проблемы подготовки педагогов к ее реализации / Образование для XXI века: доступность, эффективность, качество. – М., 2002. – С. 209-211.
4. Дзюбка Л. В. До проблеми наступності у розвитку дошкільників і молодших школярів // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей. – К. : Університет «Україна», 2008. – 719 с.
5. Зыкова Т.С. Обеспечение преемственности в системе дошкольного и начального образования детей с нарушениями слуха // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2007. – №5. – С. 5-11.
6. Інструктивно-методичні рекомендації «Про забезпечення взаємодії в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cct.com.ua/2011/19.08.2011_1_9-634.htm
7. Лебедева С.А. Еще раз о преемственности дошкольного и начального образования // Начальная школа. – 2005. – №11. – С. 38-39.
8. Миронова С.П. Особливості інклюзивної дошкільної освіти // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2010. – №11. – С. 8-15.
9. Савченко О. Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти // Дошкільне виховання. – 2000. – № 11. – С. 4-5.
10. Симонович О. М. Забезпечення наступності в навчанні дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/simonovich-o-m-zabezpechennya-nastupnosti-v-navchanni-ditey/>
11. Текунова М.В. Инклюзия – как процесс обучения и воспитания детей с особыми потребностями в ДОУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://conf.fkgpu.ru/pers4/rep_90.doc
12. Чиркина Г.В. Проблемы обеспечения преемственности между дошкольным и начальным образованием детей с нарушениями речи // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2007. – №5. – С. 12-19.

The article is devoted to the problem of the following in work of preschool and school in the conditions of inclusion. The ways of decision of the given problem are reflected.

Key words: *following, preschool education, primary education, children with violations of psychophysical development.*